

A MAGYAR KODÁLY TÁRSASÁG és A ZIRCI CISZTERCI APÁTSÁG LÁTOGATÓKÖZPONTJA
tisztelettel meghívja az
IN MEMORIAM ARANY JÁNOS (1817-1882) és KODÁLY ZOLTÁN (1882-1967)
című balladaestre
a Színház és Filmművészeti Egyetem
és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem hallgatóinak előadásában
CISZTERCI LÁTOGATÓKÖZPONT GOBELIN TEREM
(Zirc, Rákóczi tér 1.)
2018. MÁRCIUS 19. HÉTFŐ, 16 ÓRA

Történelmi képek

1. Kodály: Székely nóta (Hét zongoradarab, Op. 11., No. 6.) – Kovács Gergely
2. Kodály: Katona vagyok én – Bartos Barna
3. Arany: *Szondi két apródja – Antóci Dorottya*
4. Kodály: Kádár István – Bartos Barna
5. Arany: *Rákócziné. Ballada – Horváth Csenge*
6. Kodály: Rákóczi kesergője – Gulyás Bence

Népeleti témák

1. Kodály: A Nád Jancsi csárdában - Gulyás Bence
2. Arany: *Én vagyok az anyám átka... – Reider Péter*
3. Arany: *Árva fiú – Kovács Máté*
4. Kodály: Három árva – Kiss Judit Anna
5. Arany: *A varró leányok – Ábel Stella*
6. Arany: *Szőke Panni – Márkus Luca*
7. Kodály: Szabó Erzsé – Fürjes Anna
8. Arany: *Az ünneprontók – Darvasi Áron*
9. Kodály: Dudanóta – Szűcs Attila

– s z ü n e t –

10. Kodály: Székely keserves (Hét zongoradarab, Op. 11. No. 2.) – Kovács Gergely
11. Arany: *Tengeri-hántás – Márfi Márk*
12. Kodály: Kádár Kata – Kiss Judit Anna
13. Arany: *Vörös Rébék – Dino Benjamin*
14. Arany: *Népdal – Lukács Dániel*
15. Kodály: Barcsai – Kiss Judit Anna
16. Arany: *Tetemre hívás – Ertl Zsombor*
17. Kodály: A rossz feleség – Fürjes Anna
18. Arany: *Ágnes asszony – Rudolf Szonja*
19. Kodály: Mónár Anna – Fürjes Anna
20. Kodály: Az hol én elmenyek – Szűcs Attila

Zongorán közreműködik: *Gyökér Gabriella*

Rendező: *Hegedűs D. Géza*

A műsort összeállította: *Ittész Mihály* – Technikai munkatárs: *Gál Bereniké*

A belépés ingyenes!

Támogatónk:

Az Arany–Kodály ballada-est elé

Kodály Zoltán és Arany János életművének összekapcsolása már-már közhely számba megy a szakirodalomban. Összeállításunk esetében a közös műfaj, a ballada, akár formális külső kapcsolatnak is tekinthető. Amint az is, hogy a költő halálának évében, 1882-ben született a zeneszerző. A művészi-emberi alkat rokonságára az első utalást azonban Kodály maga tette meg, amikor későbbi feleségének, Gruber Emmának 1907-ben, berlini tanulmányútja idején írott egyik levelében megállapította: „[...] *Arany János (az én doppelgängerem és előrevetett árnyékom, vagy én neki árnyéka – mindegy.)*”

Ezután szinte meglepő, hogy csak két Arany-verset zenésített meg Kodály (a *Haja, haja* című korai dalban és a harmincas években a *Csalfa sugár* című kis kórusműben – mellesleg mintha mindkettő egy-egy ballada-csíra lírai változata lenne). Írásaiban, előadásaiban azonban gyakorta említette a költő-előd nevét, Petőfiével együtt, mint akiknek munkássága a népköltészetre alapozott műköltészet megteremtésével, legmagasabb művészi szintre emelésével példát mutatott Bartókkal közös törekvéseikhez.

Arany iránti tisztelete abban is megnyilvánult, hogy a költő halálának 70. évfordulójára (egyben a maga 70. születésnapjára) vállalta a 19. századi költőóriás dallamgyűjteményének gondozását, kritikai értékelését. Ennek a vállalkozásnak háttérét 1916-17-es nagyszalontai gyűjtése jelentette.

Összeállításunk „tárgya” szempontjából más útmutatást is találhatunk a zeneszerző–népzenekutató írásaiban. Az 1927. március 17-i, az előző évekhez hasonlóan *Magyar Dalest* címen megrendezett szerzői hangversenye műsorfüzetében közreadott *Népzene* című előszóban olvashatjuk:

„*A székely népballadák fölfedezése most vagy hetven esztendeje (zenéjével akkor még nem törődtek) lázba hozta a magyar irodalmi világot. Gyulai Pál azt írta, hogy harminc ó-székely ballada fölér a magyar műköltés minden enemű termékével. Akkor Arany János leghíresebb balladái már megvoltak.*”

„*Egy másik emberöltő, megkésve, de tán még nem elkésve, meghozta a székely balladák s az egész magyar népköltés zenéjét is. Nem mondunk nagyobbat, mint Gyulai, ha azt mondjuk, hogy harminc ilyen dallam fölér a magyar műzeneköltés minden enemű termékével [...] Pedig itt hiába keresünk Arany Jánost.*”

„*Csodálatos és hihetetlen, hogy 1858-ig, mikor a 'Barcsai'-t fölfedezték, senki sem sejtette, hogy ilyen is van.*”

Most már persze van zenei Aranyunk... Hála Kodály Zoltánnak: amit Zoboralján „a töpörödött kis öregasszonyok”, Erdélyben meg „az öreg harisnyás székelyek” megőriztek, ma már a legmagasabb rendű magyar zeneirodalom része. Amint „előrevetített képmása”, Arany János számos történeti eseménynek és az alföldi falvak életének vagy a néphiedelmeknek volt elhivatott művészi feldolgozója, úgy lett Kodály Zoltán történelmi témák, s főként népdalok, köztük számos ballada szinte zenedrámái értelmezője a *Magyar Népzene* zongorakíséretes dalaiban, a *Székely fonó* színpadán és néhány kórusművében is. Változatos zenei eszközökkel emelte át a balladás történeteket a népi dallamok művészi értékű, ám mégiscsak egyszólamú zenei világából a hangversenytermek, az egyetemes magyar (mű)zene több- dimenziós világába.

A műsor első részében Arany János két történelmi tárgyú balladáját Kodály ugyancsak történelmet idéző, balladai hangvétellű vagy históriás énekekre emlékeztető feldolgozásai keretezik. Az, hogy a második részben a székely balladák feldolgozásai mellé Aranytól szinte kizárólag népi témájú (hiedelem-)balladákat társítottunk, aligha szorul magyarázatra. Két kivételt tettünk a zenei tételek kiválasztásánál: *Nád Jancsi* betyár-balladás története (az 1906-os kötetből) dunántúli, a *Dudanóta* pedig a magyar nyelvterület észak-nyugati részéből származik. A műsor közepén felhangzó *Székely keserves*, illetve a keretező zongoradarab és dal nem ballada, de jól illik amazokhoz, s az utóbbi talán a *Mónár Anna* megbékélő végkicsengése után is tovább oldja a balladai homályt és tragikumot.

Segítségül hívjuk a képzőművészetet is: *Zichy Mihály* (Zala, 1827 – Szentpétervár, 1906) Arany-balladák későromantikus illusztrátora, *Buday György* (Kolozsvár. 1907 – Coulsdon/Anglia, 1990) pedig az 1930-as években mind számos Arany-balladához, mind pedig kötetnyi székely népballadához készített ihletett, fekete-fehér puritánsága által különösen kifejező fametszetet. Más alkotók képeivel együtt méltók, hogy a vers-ének műsornak vetített háttéréül szolgáljanak.

Ittész Mihály